

קונטרס

א געזונטען זומער בגשמיות וברוחניות

מדריך מעשי להנהגה בטווחה וחסידית
בימי הקיץ ובמיוחד בעת הנופש ב"קאנטרי"

כולל הלכות ומנהגי חב"ד
השייכים בנסיעות, טיולים וימי הנופש

יו"ל על ידי בד"צ דק"ק קראון הייטס
כאן צוה ה' את הברכה

קיץ תשע"ג

בד"צ דק"ק שכונת קראון הייטס

Beth Din of Crown Heights

390A Kingston Ave.

Brooklyn, New York 11213

Telephone (718) 604-8000

Fax (718) 773-0186

ב"ה, ועש"ק פ' פינחס, כ' תמוז, ה'תשע"ג

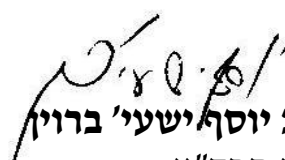
ע"פ בקשת רבים, ובהמשך למה שי"ל בשנים שעברו, מצו"ב עוה"פ לקט הלכות בענינים השייכים לימי הקיץ, והפעם – בתוספת מרובה על העיקר.

כמו"כ, מצו"ב עוה"פ מכתבי-התעוררות מהבד"צ משנים שעברו בנושא הצניעות, השייך במיוחד לימי הקיץ.

ולא נצרכה אלא לתוספת זהירות וזריזות, ואין מזרזין אלא למזרזין, שלעת כזאת, גם החלש יאמר גבור אני (שגם כאשר הוא חלש בכוחותיו הגלויים, מ"מ יאמר גבור אני, היינו, שבעת הצורך, כאשר הענין נוגע לו (ווען די זאך רירט אים אן) יוכל לגלות כוחותיו הנעלמים והעצמיים – ד"ה וידבר אלקים תשי"ד. וראה סה"מ תרע"ח ע' קסו), ועל כאו"א לעשות כל התלוי בו/בה לחזק בדקה, לעורר באופן המתאים, בדרכי נועם ובדרכי שלום, ובכל מקום האפשרי, אודות חיזוק הצניעות במחנינו.

ויה"ר שבזכות שמירת הצניעות בהידור, במצוותיו חפץ מאוד (ראה מדרש שו"ט עה"פ), באופן דקרנו תרום בכבוד, והי' מחנינו קדוש, נזכה לקיום היעוד להצילך ולתת אויבך לפניך, גבור בארץ יהי' זרעו, בניך כשתילי זיתים (ראה זח"ג קכו, א), דור ישרים יבורך, כי עוד אודנו ישועות פני ואלקי, בגאולה האמתית והשלמה ע"י משיח צדקנו ותיכף ומי"ד ממ"ש.

ועל זה באנו על החתום

הרב יוסף ישראלי ברוך
חבר הבד"צ

הרב אהרן יעקב שחר
חבר הבד"צ

לקט הלכות בעניינים

השייכים במיוחד בימי הקיץ

מתוך שיעורים שמסר הרה"ג יוסף ישעי' ברוין שליט"א, מד"א וחבר הבד"צ*

מנין, וברור לו שיספיק להגיע למקום ההוא בזמן, ייסע ויתפלל שם במנין – שו"ת שבה"ל ח"ח סי"ט. ח"י סי"ז).

באם כבר יצא לדרך, מצוה מן המובחר שימתין מלהתפלל עד שיגיע למחוז חפצו, בכדי שיתפלל שם מעומד (שו"ע אדה"ז ס"ד ס"ה. – כמובן, באופן שיוכל להתפלל בתוך זמן תפלה).

בנוגע לנסיעה לנופש במקום שאין שם מנין בכלל – שלכתחילה אין לנסוע למקום כזה (וראה שו"ע אדה"ז סי' צ סי"ז), אבל אם צריך לשהות שם לצורך בריאות וכיו"ב, יש להקל (וראה שו"ת שבה"ל ח"ו סכ"א סק"ג. ח"ח סס"ח).

3. אם יוצא לדרך בערב שבת, יראה לצאת בעוד היום גדול, כשלפי החשבון יש לו מספיק זמן להגיע למחוז חפצו. כמובן יש לקחת בחשבון את "פקקי התנועה" ("טראפיק") שיתכן ויהיו בדרך (ואף גם בזמנינו שרוב בנ"א מכינים צרכי שבת בריחוק – ראה קצוה"ש סי' סט בבדה"ש סק"ה. ועיי"ש שבנסיעה במכוניות גרע טפי. וראה ערוה"ש סרמ"ט ס"ג. שולחן הטהור שם ס"ב. – יש שמציעים שלא כדאי לצאת לדרך אם אין לפניו עד שבת זמן כפול מזמן הנסיעה, ולדוגמא: אם הדרך אורכת בדרך כלל 3 שעות, לא יצא אלא אם כן יש לפחות עוד 6 שעות עד שבת. – ולהעיר משיחת פורים תרצ"א – סה"ש תרצ"א ע' 210).

ומובן שזה רק כאשר צרכי שבת כבר מוכנים עבורו (כשמגיע לשם בתור אורח וכדומה), אבל אם עדיין צריך להכין צורכי שבת, ייחשב בדעתו את הזמן הנחוץ לכך (ראה שו"ע אדה"ז סרמ"ט ס"א – ג).

אופן היציאה

1. מצד אהבת ישראל ומצוות גמילות חסדים (רמב"ם הל' אבל רפ"ד. שאילתות שאילתא ג. שערי תשובה לר"י ש"ג סי"ג. שו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ג וס"ה) ישתדל לפני הנסיעה לקאנטרי [וכן גם

הנוהגים לנסוע בתקופת הקיץ ל'קאנטרי', עליהם ללמוד הדינים השייכים ומצויים במיוחד במקומות אלו, וכן להשתדל לעמוד בקשר עם רב מורה הוראה לברר את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה בשאלות המתעוררות. מס' טלפון בד"צ: 604-8000 (718) שלוחות: 2-3

הנסיעה לקאנטרי

הלכות רבות הקשורות לנסיעה לקאנטרי, מתחילות כבר משעת היציאה לדרך. נפרט כאן כמה מהן:

זמן היציאה

1. אמרו חז"ל (פסחים ב, א. וראה שו"ע אדה"ז סי' קי ס"ט) "לעולם יצא אדם בכי טוב", ולכן יש להשתדל לצאת לדרך באור יום (וראה שערים מצויינים בהלכה לאאזמ"ר זצ"ל סס"ח סק"ד שבזמנינו יש מקום להקל. ולהעיר מלקט יושר ע' 41. אולם, במקומות חשוכים בדרך לקאנטרי שקשה להבחין בתמרורי השילוט וכדו' – יש מקום להחמיר, כפשוטו).

2. אם כבר הגיע זמן תפילה – לכתחילה לא יצא לדרך קודם שהתפלל (שו"ע אדה"ז ספ"ט ס"ד – בנוגע לתפילת שחרית. בנוגע לתפילות מנחה ומעריב – משמע דעת אדה"ז להתיר. ודלא כרבינו מנוח, הביאו בכס"מ תפלה פ"ו ה"ד, וכ"פ בפר"ח ספ"ט סק"ג. משנ"ב ספ"ט סק"ט. ועוד. וביועד שיוכל להתפלל כשמגיע למחוז חפצו, ודאי אין להחמיר כשהגיע זמן מנחה וערבית, כדמוכח ברבינו מנוח שם. וראה מעדני אשר ברכות סקמ"ח. שו"ת שבה"ל ח"ח סי"ח. – באופן שאם יתעכב מליסוע עד אחר תפלת שחרית יהי "פקק תנועה" ("טראפיק") – יש מקום להתיר ליסוע לפני התפלה, באם בירך כבר ברכות השחר לפני"ז. כמו"כ, אם במקום יציאתו אין לו מנין אך במקום לשם הוא נוסע יהי

(* בהמשך לנדפס מכבר בקונטרס "הדרך הבטוחה לקיץ מוצלח", סיון תשע"א, ובגליון ג' של "משולחן הבד"צ", קיץ תשע"ב.

שו"ע אדה"ז סק"י ס"ט. ונת' בארוכה בלקו"ש חל"ה ע' 198 ואילך).

הנסיעה

1. בנסיעה בדרך מחוץ לעיר יש לומר תפילת הדרך (וכפי שהרבי עזר פערס על כך לגבי נסיעה למונטריאל – ראה יומן אראנו נפלאות ע' 224. וראה שיחת ש"פ שלח תשכ"ג – בנוגע לנסיעה לקאנטרי).

וטוב לומר תפילת הדרך מעומד אם אפשר בקל (סידור אדה"ז. ובפי' "מעומד" – לעמוד מלכת או שלא בישיבה – תלוי באופן הנסיעה, כדלקמן). הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע: תפילת הדרך בקרון הי' מתפלל בישיבה [אבל "מְצִנָּה לעמוד" (ספר המנהגים דלקמן) כלומר לעצור] ובמרכבת מסילת-הברזל [=ברכבת] – בעמידה (ספר המנהגים ע' 23. וראה שו"ע אדה"ז סק"י סוס"ד. ערוה"ש שם סי"א. ולהעיר מלקו"ד ח"ד ע' 1375).

זמן אמירת תפילת הדרך הוא "משעה שמהלך בדרך אבל לא כשעדיין הוא בתוך העיר" (שו"ע אדה"ז סק"י ס"ו. ועיי"ש הפרטים. ולהעיר מספר המנהגים שם. ובלקו"ד שם – באו"א קצת. וי"ל. מפי השמועה – בביקור במחנה "גן ישראל" אמרו תה"ד לאחר הגשר טאפאן-זי החוצה את נהר האדסאן. יש מי שכתב שביציאה מעירנו לכיוון הקאנטרי יש לאומרה כשעוברים גשר וואשינגטאן).

2. תפילה: באם נצרך מאיזו סיבה לעצור ולהתפלל באמצע הדרך, טוב שלא להתפלל במקום פתוח, אלא יתפלל בצד (בין האילנות או סמוך לכותל או ליד המכונית וכדומה) [ואף שבדרך מותר להתפלל במקום פרוץ (שו"ע אדה"ז ס"ז ס"ה) – היינו בדא"פ, ראה פמ"ג שם במ"ז סק"ב. ועוד. ועיי"כ בשו"ע אדה"ז סוס"י צד]. גם יזהר שהמקום יהיה ראוי לתפילה מבחינת צניעות.

בשעת התפילה יש להיות לבוש כדבעי, עם כובע, חליפה, גארטל וכו', כפי ההלכה (ראה פרטי דינים בשו"ע אדה"ז סצ"א).

3. אם רואה בעת הנסיעה רכב של יהודי אחר שנתקע בדרך וכדומה, מצוה לעצור – בזהירות – ולסייע בכל מה שיכול ולא ישאירו לבד על אם הדרך (ע"פ שו"ע חו"מ סי' ערב. שו"ע אדה"ז חו"מ הל' עובדי דרכים וצער בע"ח, ושם ס"ח. ערוה"ש חו"מ סער"ב ס"ח. וראה שו"ת יחו"ד ח"ד סס"ד. שמ"ב לאאזמור"ר זצ"ל סקפ"ט סק"א. ואף את"ל לדחות שאי"ב צעב"ח וצער דגופא – סו"ס י"ב משום ואהבת לרעך כמוך וקיום והלכת בדרכיו, כפשוטו).

מקום הנופש

מקום הנופש אליו נוסעים צריך להיות מתאים לרוח

בעת נסיעתו חזרה מהקאנטרי לעיר] להודיע לאחרים שהוא נוסע כדי שמי שירצה יוכל להצטרף אליו (אא"כ נגרם לו הפסד ממון ע"ז – ראה שו"ת אבקת רוכל סקצ"ה. פי' הר"ש ריש פאה. חדא"ג מהרש"א נדרים לט, ב ד"ה בקור. שלמי נדרים שם. וראה שו"ע חו"מ סרס"ד ס"א).

2. "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" (ואתחנן ד, טו. וראה ברכות לב, סע"ב ובחדא"ג מהרש"א), ולכן יש לזכור:

על הרכב להיות תקין עם מספיק דלק לנסיעה. (וכאן המקום להעיר גם מסה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 531 (ובהערות) ע"ד ההכנות לנסיעה [לא רק לעבודת ה', אלא גם – הגשמיות] בדרך הטבע).

להיות הוא וכל הנוסעים חגורים בחגורות בטיחות וכו'.

אם הדרך אינה מוכרת לו ויש באפשרותו יזכור לקחת עמו מפת דרכים (ג'י. פי. עס. וכדומה).

חובה לנסוע בזהירות ובדרך ארוכה יש לוודא שהנהג ערני. על פי דברי הרבי (ביחידות בשנת תשי"ז) יש לעצור בנסיעה בדרך ארוכה פעם בשעה להתרעננות.

ברכב יהיו ספרי קודש בדוגמת חת"ת (על כך עזר הרבי פעמים רבות. ולדוגמא: לקו"ש חכ"ג ע' 402. ועוד) וגם (להבדיל) קופת צדקה.

3. גם יזהר שלא יהיה בעיה של "יחוד" בעת הנסיעה (ראה שערים מצוינים בהלכה לאאזמור"ר זצ"ל סי' קנב סק"ג – צויין בסה"ש דלקמן בשו"ג). בנסיעה ברכב בשעות הערב (או אפילו ביום: ברחובות צדדיים במקום שאין עוברים ושבים, או כשהחלונות צבועים וסגורים) יתכנו בעיות של יחוד. מדיני יחוד: אסור לאשה (וכן מעל גיל בת מצוה) להתייחד עם זכר מעל גיל 9. וכן אסור לגבר (או בחור מעל גיל בר מצוה) להתייחד עם בת מעל גיל 3. באם איש א' נמצא עם שתי נשים או יותר משתים הרי זה יחוד. אמנם, שתיים או שלש אנשים עם אשה אחת אינו יחוד (ותלוי בנסיבות). ועדיף לשאול אצל הרב באיזה אופן שייך לנסוע, כי הרבה פרטי דינים בזה.

בספר השיחות תנש"א (ח"א ע' 87 הערה 116): "ויש לעזור על הזהירות שצ"ל בנסיעת אשה ובת מישראל בטקסי [=מונית] או אוטו כשהנהג הוא גבר (שאפשר להיות בזה חשש של יחוד כו') – וכידוע השקו"ט בזה בספרים. ובכגון דא – יש לברר חילוקי הדינים ופרטים בזה – אצל רב מורה הוראה".

4. ישתדל להשמיע ברכב עניני תורה ויראת שמים (ראה

היהדות והחסידות – לא רק מקום הראוי לדירת הגוף אלא אף (ובעיקר) לדירת הנשמה.

על כן יבדוק תחילה מי ומי ההולכים, מי יהיו חבריו וידידיו שם. וכבר כתב הרמב"ם (בהל' דעות רפ"ו): "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ומעשיו אחרי ריעיו וחביריו כו'" (ואף כשלא הוחזקו בפריצות – רמב"ם אישות פ"ג הט"ו בפירוש מאמר המשנה אבות פ"א מ"ז ("הרחק משכן רע". ונת' בלקו"ש ח"ד ע' 1181 ואילך). ובכ"מ האריכו במעלת שכן טוב והפכו. ואכ"מ. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 57 ואילך. חל"ג ע' 10 ואילך).

השהיה בקאנטרי

זמני היום

1. בדרך כלל יש שינויים בין הלוחות של העיר ניו יורק, לבין הזמן הנכון בהרים ועל כן יש לזכור להשתמש בלוחות שנה המתאימים למקום בו שוהים בקיץ – כדי לדעת באופן מדויק את זמני הזריחה והשקיעה הנראית, זמני השבת וכל הפרטים וההלכות הקשורות בזה.

2. יש להיזהר באמירת קריאת שמע בבוקר בזמנה. בפרט במקומות נופש שיש המתאחרים לישון ("מאחרי שבת") וקמים מאוחר מהרגילות במשך השנה.

הרואה חברו שישן ועוד מעט יעבור זמן ק"ש מחוייב להעירו (ראה שו"ע אדה"ז הל' ק"ש סי' סג ס"ו: "אם היה ישן מצערים אותו ומעירים אותו עד שיקרא פסוק ראשון").

הכנה לתפילה ותפילה

1. יש להשתדל לטבול במקוה לפני התפילה.

מקוה של מים שאובים כשר לטבילה זו (ראה שו"ע אדה"ז ספ"ח – בנוגע לטבי"ע. והוא גם לכתחילה. ויש שמהדרים לכתחילה במ"ג. ואכ"מ. ועכ"פ שיהיו שאובים בהמשכה ג"ט ע"ג קרקע הראוי לבלוע. – בטבילה משום תוספת טהרה – שקו"ט בזה, ראה שו"ת תורה לשמה ששע"ה. דברי תורה ח"ט ספ"ג – הובא בשמ"ב לאאזמו"ר זצ"ל סע"ב סק"ג. וראה קובץ מגדל דוד חוברת ו' ע' 546. חוברת ז' ע' 380. וש"נ). ובלבד שהמים לא יהיו זוחליו, וגם לא יהיו בתוך כלי, כי אם בנוי בקרקע. ולכן אפשר לטבול בבריכה הבנויה בקרקע, אבל יש לוודא שהפילטר סגור בשעה שטובל. [וכשאי אפשר לסגור הפילטר – יש מקום להקל לטבול גם בשעת פעולתו (מכמה טעמים: זחילה מעל שיעור מ"ס באם המציאות כך, הדעות שלטבי"ע מועיל זוחליו. ועוד) אא"כ הפילטר מרוקן את הבריכה בשעת הטבילה]. אין במקומו מקוה

ולא בריכה, ישפוך על עצמו "תשעה קבין" [וכמה שיעורים בזה, מ. 2.8 עד 4 גלונים] (שו"ע אדה"ז שם. ובשו"ע אדה"ז סתר"ו סי"א – למצטער בטבילה. וי"א שכ"ה גם בטבילה משום תשובה או תוספת טהרה – ראה פמ"ג סתר"ו בא"א סק"ט. וצ"ע בדעת אדה"ז שם סתר"ו. וראה קובץ הנ"ל. וכ"מ במעב"י (מאמר שפת אמת פכ"ה. – יש שהעירו ממש"כ במאמר אמרי נועם פ"ח. אבל, שם מיירי מטבי"ע). ולהעיר מלקט יושר ע' 148). כל שיעור הט' קבין צריכים לזרום עליו ללא הפסק, ויגעו המים כל חלקי גופו, וניתן להשתמש בכמה כלים, אבל לא יותר משלשה כלים, ובלבד שלא יהיה הפסק בין שפיכת כלי לכלי. לצורך זה ניתן להשתמש גם במקלחת [ויש ששיערו שצריך לשהות במקלחת בערך 3 דקות]. אמנם אם אח"כ יזדמן לו מקוה כשר יטבול שם (וראה גם אג"ק חכ"ב ע' שלא).

2. אם במקום שנופש יש מנין מצומצם ובלעדיו יתבטל המנין, לא ייסע בזמן המיועד לתפילה למקום אחר, אלא יישאר להתפלל עמהם (ע"פ שו"ע אדה"ז סנ"ה סכ"ה. וראה שו"ת אג"מ או"ח ח"ג סט"ז. שבה"ל ח"י ס"ט).

אם אין מנין במקומו ויש מנין במקום סמוך, צריך הוא ללכת לפחות עד כדי מהלך מיל (שו"ע אדה"ז ס"צ סי"ז במוסגר. אמנם, בשו"ע אדה"ז סקס"ג ס"א – לענין נט"י – כתב ביושב בביתו שיעור ד' מילין. וראה תהל"ד כאן סק"ו שנשאר בצע"ג. ואכ"מ), שהוא מרחק של 18 דקות (או 24 דקות – ראה קצוה"ש סי"ג בבדה"ש סק"ב. בדה"ש סמ"ד סק"ה. אבל להעיר מקובץ אהלי שם חו' ה' ע' רט. – בנסיעה ברכב – שקו"ט בזה אי משערים כשיעור זמן הנ"ל בהליכה או בנסיעה – ראה בה"ל סקס"ג ד"ה ברחוק. ועוד. וראה אג"ק ח"ט ע' מב. חו"ב בש"ס ח"א ע' שמח. וההכרעה המקובלת בד"כ לשער כבזמנם. ולהעיר, שבלא"ה י"א שבתוך העיר אפי' יותר ממיל חייב ללכת) בכדי להתפלל בציבור.

3. כשלוקח אתו ברכבו את הטלית ותפילין, יזהר שלא להניחם במקום שהשמש קופחת עליהם, שלא יתקלקלו מחום השמש.

4. כשנוסע מביתו, אף שנשאר במקום אחד כמה חדשים, אומר בכל יום אחר התפילה תפילת הדרך – בלא שם ומלכות (היום יום י"ט תמוז – מהנהגות אאמו"ר [כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע]. והוא ע"פ מש"כ אדה"ז בסידורו. וראה שעה"כ פ"ב סק"ב. קצוה"ש סס"ז בבדה"ש סק"ז. – בנוגע לאמירתו בשבת – לא ראינו נוהגים כן. ולהעיר ממש"כ אאזמו"ר זצ"ל בשמ"ב סס"ח ס"א בקו"א. וי"ל).

לימוד התורה

1. יראה כל אחד לקבוע לעצמו שיעורי תורה ביום ובלילה

כנפסק בשו"ע, "כדת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה" (ל' אדה"ז בתניא פל"ד). ומי שיש לו שיעורי לימוד קבועים במשך השנה, חובה עליו להמשיך בהם גם בהיותו במקומות נופש (ויש לדון בזה דין נדר – ראה מג"א או"ח סר"ח סק"א. ואכ"מ). ואדרבה, עליו להוסיף בלימודיו. (ובלשון אדה"ז (סקנ"ז ס"א וסט"ז): לא אמרו קביעת עתים לתורה אלא במי שצריך לעסוק בדרך ארץ להחיות נפשו ונפשות ביתו. . . וקביעת העת אינה אלא להחמיר שלא ימשוך כל היום בדרך ארץ. וש"נ ל' רש"י תהלים קיט, ככו: איש פנוי וטיילן העושה תורתו עתים מיפר ברית, שאדם פנוי צריך להיות יגע בתורה כל שעות היום. וראה הל' ת"ת פ"ג ס"ה).

בנוסף לכך, לא ישכח חובת לימודו עם בניו, שהיא מצות עשה מן התורה "ולמדתם אותם את בניכם" (נוסף על מצות "ושונתם לבניך"). ואין מבטלין תשב"ר אפילו לבנין ביהמ"ק (ראה בכ"ז הל' ת"ת לאדה"ז פ"א. ושם – ה"י). ובשיחותיו הקדושות עורר הרבי כמ"פ (חלקם נלקטו בס' שערי חינוך) שחם ושלוש לסגור את התלמודי תורה בחודשי הקיץ. ומובן מכך עד כמה חשוב להקפיד על לימוד קבוע עם הבנים גם במקומות הנופש. ואדרבה, כך ילמד הילד עד כמה חשוב לימוד התורה.

2. ממוצא דבר מובן עד כמה יש להיזהר מקריאת ספרים [או אתרי אינטרנט] שיש בהם משום שיחות חולין (ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ה. ועיין תניא רפ"א ע"ד חומרת הענין של ביטול תורה. ובכ"מ) או עם תוכן ירוד (וראה שו"ע אדה"ז ס"ז ס"ל). כמו כן מובן עד כמה יש להיזהר מביקור במקומות שהם בגדר מושב ליציים, תיאטרונים וכדומה (ולהעיר מילקו"ש רות רמז תרא). וזאת מלבד חששות אחרים של צניעות וכדומה.

הנהגות נוספות

1. בשעות הלילה יזהר מלהסתובב בדרכים, כבישים או שבילים בהם נוסעים מכוניות והתאורה בהם נעדרת או חלשה, מפני שהנהגים קשה להם לראות ולהבחין בהולכים, ומביא עצמו לידי סכנה ח"ו.

במידת הצורך ישתדל ללבוש בגד בהיר יותר או בגד (חגורה) שהוא "מחזיר אור" וכדומה.

2. בשהותו במקום הנופש לא ישכח מצוות כבוד אב ואם, ויתקשר להוריו מזמן לזמן ולדרוש בשלומם וכיו"ב (להעיר מס"ח סתקע"ה ובפי' יעלזו חסידים שם. ובספרו פלא יועץ ערך בשורה. מכתבי רעק"א קעא בסופו. שו"ת ישועות מלכו או"ח סי"ד. ועוד. וראה שו"ת להורות נתן ח"ה סג"ן).

3. במקומות נופש יכולים להתעורר בעיות רציניות של

יחוד. ולכן צריך ללמוד את ההלכות הקשורות בזה, וגם לזכור את דברי המשנה במסכת אבות (פ"א מ"ה. ולהעיר מדרך פקודין מל"ת לה) "ואל תרבה שיחה עם האשה".

4. הלכות צניעות שייכות גם לגברים, וכפי שכתב הרבי בלקו"ש (חי"ג ע' 84 – באותיות מודגשות): "אותם "המקילים" בכמה עניני צניעות בקיץ. . . ונוגע להנהגת אנשים גם כן".

קניית אוכל ומוצרי מזון

מקום הקניה

לכתחילה ישתדל לקנות את מוצרי המזון מבעל חנות יהודי וכמ"ש (ויקרא כה, יד) "או קנה מיד עמיתך". (וראה שו"ת הרמ"א ס"י. חת"ס חו"מ סע"ט וסוסי' קלד. מנח"י ח"ג סקכ"ט. וראה אג"ק חי"ג ע' רצב, ושקו"ט בזה בקובץ העו"ב אה"ת גיליון תשצח ע' 41. ולהעיר משיחת ש"פ בהו"ב תשל"א). הלכה זו נוגעת לכל השנה ובמיוחד במקומות נופש, שלפעמים ישנה חנות של יהודי ויש כאלה שמעדיפים לקנות בחנויות (או חברות) גדולות ומפורסמות יותר.

דבר זה הוא גם כאשר חנותו של היהודי מרוחקת קצת יותר מהחנות של הגוי (ראה שו"ת מהר"ם שיק חו"מ סל"א. וראה שמ"ב לאאמו"ר זצ"ל סס"ב ס"א בקו"א ולאאמו"ר הכ"מ עמ"ס ע"ז כ, א ד"ה ור"מ. ב"מ עא, א ד"ה עמי).

דבר זה הוא גם כאשר המחיר בחנות היהודי הוא קצת יותר יקר מהחנות של הגוי. אך אם ההפרש הוא גדול אינו מוכרח לקנות מהיהודי (ראה שו"ת מנח"י שם. שמ"ב שם. ועוד).

הכשרות

1. יש להקפיד שרמת הכשרות תהיה מתאימה לסטנדרטים שלנו (וראה לקו"ש חכ"ח ע' 285. שיחת י"ב תמוז תשכ"ד). ויש לבדוק בכל מוצר האם אכן יש עליו חותמת של הכשרות המתאימה, כי לפעמים אותו סוג מוצר, הנראה מבחוץ כמוצר המוכר לנו, משווק לאזורים מסוימים (כמו למשל, בשכונות החרדיות בברוקלין) עם הכשר, ובאזורים אחרים בלי הכשר (כי אינו מפס היצור הכשר).

2. במקרה והולך לאכול במסעדה חשוב להקפיד מאוד על הכשרות:

ראשית, לבדוק שיש תעודת כשרות מהודרת למקום (בפרט אם מדובר במוצרי חלב, בשר, דג ויין וכו'). שנית,

שתאריך הכשרות ברתוקף ושהתעודה נכתבה עבור מקום זה דוקא. שלישית, לוודא שאכן המקום נמצא תחת פיקוח: יש משגיח המסתובב שם, בודק את העלים מחשש תולעים וכו'.

במקרה ורואים משהו חשוד, כדאי להודיע לרב המכשיר שידע שיש דברים שמצריכים תיקון ובוודאי ישמח הרב לטפל בדבר.

הקפדות נוספות

1. במלונות, קורה שמגישים בבר וכדומה מאכלי חלב, טרם חלפו שש שעות מאכילת הבשר, וסומכים על האורחים שיכוונו את השעות בעצמם. על כן חשוב לבדוק אם אכן חלפו שש שעות מאכילת הבשר.

2. לחם שהיה על השולחן בזמן אכילת מאכלי חלב, אין לאוכלו בזמן שאוכלים מאכלי בשר. וכן להיפך.

3. קודם השהות במקום כזה, יש לוודא שבאזור המסעדה או המלון הצניעות היא כדבעי.

טיולים

כשיוצאים לטיול יש לדאוג מראש לתכנן את כל הפרטים, שיהיו מתאימים לכללי ההלכה, הן מקום הביקורים והן כל הדברים השייכים לזה. לפגינו כמה הלכות:

אכילה

1. יש לקחת מראש כלי כשר לנטילת ידים (ספל), מגבת, לחם, מלח, ברכונים לברכת המזון וכו'.

2. לא יטול את ידיו מכלי חד-פעמי. באם אין לו כלי אחר, ייטול בו (ראה שמ"ב לאאזמו"ר זצ"ל סי' מ ס"ג בקו"א. וראה בהנסמן בפסקי תשובות סקנ"ט סק"ב. ועכ"פ, עדיף שייחד כלי זה להשתמש בו כמה פעמים שאז (בדיעבד) נחשב ככלי).

אם אין לו מים לנטילת ידים, ילך להשיג מים. עד איזה מרחק עליו ללכת? אם הוא חוזר לאחריו ילך עד למרחק של 18 (או 24) דקות, ואם ממשיך בדרכו קדימה ילך עד למרחק של 72 דקות (ראה שו"ע אדה"ז סקס"ג ס"א).

מותר להטביל ידיו בים [אבל אסור ליטול ידיו ממי הים מפני שהם מלוחים ואינם ראויים לשתיית כלב] או במי גשמים המכונסים בקרקע, בתנאי שיש בהם 40 סאה, וגם עומדים במקום אחד ולא זוחלין. במעיין, והוא הדין בנהר

(אא"כ עיקרו ע"י גשמים – קצוה"ש סל"ד בבדה"ש סק"ב. וראה כה"ח סקנ"ט סקפ"ד) אין צריך 40 סאה, ודי בכך שהידים מתכסים בו, ואפילו זוחלין כשר. אבל אין להקל להטביל במים שאובים שבקרקע. (סדר נט"י ה"ח. אבל, בברכת שחי' עם מים שאובים שבאו בהמשכה ע"ג קרקע – עדיף טפי וכשר לטבילת ידיו, כשי"ב מ"ס באשבורן (שו"ע אדה"ז סקנ"ט סט"ו) (ועיי"ש בהגהה דמירי כשאינו כלי) וסכ"ג. משנ"ב שם סק"מ). ובמקום שיש פילטר שע"ז נע' זוחלין, צ"ל המשכה שוב ע"ג קרקע (עיי"ש בהגהה ובפת"ז סק"ט). – בשעה"ד, שמהלך בדרך ורחוק מאד מהמים ואין עמו כלי לשאוב וליטול ממנו, יש לסמוך על יש מקילין להטביל ידיו במי גשמים באשבורן, אע"פ שאי"ב מ' סאה). והמטביל ידיו די להטביל פעם אחת לבד, רק שיעיין בהם שאין בהם שום דבר החוצץ (סדר נט"י ה"ט). וכן אינו צריך לנגב ידיו (ומ"מ יש בו משום מיאוס אם דעתו קצה עליו – שו"ע אדה"ז סקנ"ח סי"ז) וכן א"צ להגביה ידיו (שו"ע אדה"ז סקנ"ט סכ"ה). נוסח הברכה: לכתחילה טוב לברך "על שטיפת ידים". אבל, אם בירך על נטילת ידים או על טבילת ידים אין צריך לחזור ולברך (סדר נט"י שם. ולהעיר מדיני השכמת הבוקר בסי' – לברך ענט"י. ואולי קאי רק במים הכשרים לנטילה, וכהכרעה בשו"ע אדה"ז שם סכ"ד. ועצ"ע).

אין ליטול ידיו בשאר משקין (ובפרט ע"ד הקבלה, ראה בקצוה"ש שם סק"ג. שלחן הטהור סק"ס בזר זהב סק"ג) אא"כ בשעת הדחק שאין לו מים, שאז יכול ליטול במשקין שעיקרן מים (שם ס"ח. – לדעת המשנ"ב סק"ס בשעה"צ סקס"ט ועוד לא יברך. וצ"ע בדעת אדה"ז). והיינו, בתה וקפה ומשקאות קלים. ובמי סודה – מסתבר שמותר ליטול ידיו אף לכתחילה. אבל לא במיצים טבעיים חלב ויין וכדומה.

כשאין לו מגבת, לא ינגב ידיו בחלוקו, שקשה לשכחה (שו"ע אדה"ז סקנ"ח סי"ח). וינגב בכל מידי דמנקה. אבל, לא די שיתנגבו מאליהן, אלא צריך לשפשפן במפה (שם סי"ז. – ועיי"ש שבמטביל ידיו א"צ ניגוב).

יש שנוטלים ידיהם בבית לפני הטיול, ואוכלים כביצה פת [וראה לקמן בנוגע לדין שינוי מקום], כדי שלא יזדקקו ליטול ידיהם במשך הטיול. ניתן לעשות כן, ובתנאי שלא יסיח דעתו – במשך הזמן – משמירתן מנגיעה במקום מטונף. וכן לא יישן ולא יטיל מים. ואם הניחם בכפפות אין לך שמירה מעולה מזו (שו"ע אדה"ז סקס"ד ס"א) ואז הרי זה מועיל גם כשישן [ואם ישן שינת קבע אפילו במקום סעודתו – ה"ז הפסק וצריך לברך ברכה ראשונה על מזונו עוד פעם] או עשה צרכיו. ואף שנהגו שלא להתנות על הנטילה, לפי שי"א שאין תנאי מועיל אלא בשעת הדחק (שם. וראה ערוה"ש סקס"ד ס"ג. וראה שו"ת שרה"מ ח"ו סק"ז סק"ג) – בנדוד"ש שאני, שנתכוון בנט"י לאכילה ונוטל ידיו סמוך לאכילה וא"צ תנאי (עיי"ש בשו"ע אדה"ז). וז"פ. [ושו"מ כעי"ז

בתורת חיים סופר סקס"ד סק"ג ד"ה ולפ"ז (אף שנוטה לומר שמאכילה לאכילה צ' תנאי. וראה גם בשלחן הטהור סקס"ד ס"א לפי דרכו). והוא דלא כמ"ש בכה"ח סק"ח]. ועאכ"כ, באופן שאינו מברך ברהמ"ז עד לסיום כל האכילות (ולהעיר מחי"א כלל מ סי"ב. וראה בפי' שתי ידות ע"ס שלחן של ארבע ביד אלי' סק"כ). – ובשעה"ד, יכול להתנות [וי"א שצריך להוציא כן בשפתיו], גם באם נט"י שלא לצורך אכילה, שנטילה זו תהא לכל היום [וראה ערוה"ש ס"א שא"מ להלילה. וכ"ה בשלה"ט ס"ד]. והיינו באופן שאין באפשרותו להביא אתו מים, ואין מים מזומנים אצלו בדרך (בשיעור ד' מילין לפניו – כ"ה בראשונים בגדר שעה"ד דידן. וראה בגדי ישע למג"א סק"א. אבל ראה פמ"ג בא"א סק"א), וגם אינו יכול להסתפק באכילת דברים שא"צ נטילה. אבל, כנ"ל, צריך שלא יסיח דעתו משמירתו מגיעה במקום מטונף. ואם נזדמנו לו מים, יחזור ויטול ידיו ולא יברך עליהם (שו"ע אדה"ז שם. – ולכא' מש"כ אדה"ז רק באופן שא"צ לטרוח אחריהם, וגם בזה כ' רק "טוב" – היינו מעיקר הדין, משא"כ ממנהגא. וראה פמ"ג שם ובמ"ז סק"א ובא"א סק"ד. והכי מדויק בקצוה"ש סל"ו ס"ח). כמובן, צריך להזהר שלא יעבור שיעור עיכול לפני שמברך ברכת המזון. ושיעורו – כל שאינו רעב מאותה אכילה. ומשעה שהתחיל להיות רעב שוב אינו מברך (סברה"נ פ"ה ה"ט. ואם אכל אכילה מועטת, אא"פ לשער כ"ז שאינו רעב. ושיעורו – ראה שו"ע אדה"ז סקפ"ד ס"א. וראה קצוה"ש סי' ס בבדה"ש סק"כ. ועיי"ש בפי' "מיד". ובא"א – בכה"ח סקפ"ד סקכ"ח).

3. כשאוכלים בחוץ יש להיזהר לא להשאיר את הסירים או הקערות מגולים, מחשש שיפלו לתוכם חרקים, זבובים, יתושים וכו'. לפני שאוכל יבדוק שאכן לא נפלו למאכלו מעין אלו.

4. כתב הרמב"ם (הל' דעות רפ"ה) שהחכם ניכר במעשיו, במאכלו ובמשקו וכו'. ועל כן יש להיזהר בזה גם במקומות נופש, ובפרט במקום שיש לחשוש לחילול השם.

בילוי במקום של בעלי חיים

1. אם מבקרים במקום של בעלי חיים "פעטיג-זו" וכדומה (וכן בקאנטרי עצמו אם נמצאים שם בעלי חיים מסוימים) יש להיזהר שלא לגרום ח"ו צער בעלי חיים.

2. אין לצוד דגים סתם כך בשביל ה'כיף' בלבד, רק אם בדעתו לאכול אותם (כמובן דגים כשרים).

אם הוא צד דגים והורגם מיד (לא לאכילה וגם לא סתם משחק בהם) דנו בזה בפוסקים אם מותר או אסור (ודעת אדה"ז הל' צעב"ח ס"ד מ' להחמיר. וראה שמ"ב לאאמ"ר הכ"מ עמ"ס ב"מ לב, ב ד"ה צעב"ח). ולכתחילה ודאי שאין לעשות כן.

3. אם הבעלי חיים מצערים אותו, כגון יתושים, מותר

להורגן (וביום השבת – ראה הפרטים בשו"ע אדה"ז ששט"ז סי"זכג). אבל יש להיזהר שלא להרוג לחינם. וכתב אדה"ז (חו"מ בהל' עו"ד וצעב"ח ס"ד) שמחוייב "לטרוח בגופו . . להציל כל בעל חי מצער".

ויש להוסיף: היו צדיקים שנוהרו לא להרוג בעלי חיים גם כשנצטערו מהן. (ראה ברשימת כ"ק אד"ש משיחת י"ד מנ"א תש"א: "אדמו"ר נשמתו עדן לא הרג היתושים (קאמאר), כי אם ה' מברחים על ידי נפיחה". וראה שמ"ב שם. וראה גם בהנסמן בקובץ העו"ב בתקציר תתקצד).

וכן ידוע גם הסיפור שמסופר בספר הזכרונות לכ"ק אדמו"ר הרי"צ (פ"ג) אודות הילד יצחק שאול, והזהירות מצער בעלי חיים.

4. בלקוטי שיחות (חכ"ה ע' 309 הערה 2 שמביא מס' קב הישר): שאף שיש לאדם רשות לראות בריות משונות הבאים ממדינות מרחקים וע"ז תקנו חז"ל וקבעו ברכה ברוך משנה הבריות מ"מ לא יראה בהם כי אם דרך עראי כו'. – ועפ"ז מובן ההליכה לגן חיות וכיו"ב. (ובא"א קצת, בשיחה בלה"ק בהתוועדויות תשד"מ ח"א ע' 487 הע' 4. ועיי"ש ע' 517. וראה גם התוועדויות תש"נ ח"ג ע' 179).

שחיה

1. צריך להקיף את בריכת השחיה (וכן כל דבר שיש בו סכנה, כגון בור) במחיצות הראויות שח"ו לא יפלו לתוכו. וזהו בכלל מצות עשה של "ועשית מעקה לגגך", ומצות לא תעשה של "לא תשים דמים בביתך".

2. ילד (ואפילו מבוגר) שאינו יודע לשחות טוב, יזהר לא להיכנס למים עמוקים במקום ובאופן שמסכן עצמו (וראה שו"ע אדה"ז סתרי"ג ס"ט: "נחל שמימי רודפין מהר ושוטפין אף בחול אסור לעבור בו אפילו אין המים מגיעין לו אלא מעט למעלה ממתניו מפני הסכנה שלא ישטפוהו המים". ובהל' שמירת גו"נ סי"א: "אסור לעבור בנחל שמימי רודפים אם המים מגיעים למעלה ממתנים משום סכנה שלא ישטפוהו המים").

אסור להשאיר ילדים קטנים לבד בבריכה, וכן בכל מקום סכנה, בלי מציל או אדם מבוגר המשגיח.

3. השחיה היא אמנם מענייני בריאות הגוף, אבל לא ירבה להתענג בתענוגי רחיצה. והוא ע"פ המסופר במסכת שבת (קמז, ב. ובפסקי ריא"ז שם: אסור אדם להרבות בתענוגים ולהתענג במעינות הללו יותר מדאי) שרבי אלעזר בן ערך התענג מ"חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת" והדבר גרם לו שכחה

בתורה (הרבי הביא כמ"פ גמרא זו לראיה שעאכו"כ אנשים כערכנו צריכים להיזהר מלהיות מושקעים בתענוגים (ראה לדוגמא תורת מנחם חי"א ע' 176)).

4. גם בברכה יש להקפיד על כל גדרי ההלכה, ולכן מובן ופשוט שבנים לא ישהו באותו זמן בברכה עם בנות:

בנים מגיל 9 ובנות מגיל 3 **אסור בשום אופן** שיהיו יחד בברכה.

יש להימנע שיהיו יחד בברכה בנים מגיל 5 ובנות מגיל 3.

יתירה מזו: יש להשתדל ולהקפיד גם בגיל צעיר יותר, למטה מגיל 5, שלא יהיו יחד בברכה, לא רק לשחות יחד אלא אפילו רק לעמוד שם ולהסתכל (ולהעיר מברכות י, א. ובאדרת אליהו (לבעל משנת חסידים) שם).

לכן עדיף שבנים מגיל 3 ומעלה ישחו בברכה עם אבותיהם בשעות המיועדות להם.

5. מציל גבר יהיה עבור גברים ובנים, ומצילה אישה תהיה עבור נשים ובנות.

אין להתיר מציל גבר במקום שחיה של בנות. בשעת הדחק גדול, כשאין ברירה אחרת, יש להתייעץ עם רב מורה הוראה בפועל על פרטי המצב במקום (ראה שו"ת דברי יציב ח"ה סמ"ה).

על דרך זה, לא מקובל שתהיה מצילה אישה במקום שחיה של בנים. במקרה הצורך יש לקבל מרב הדרכה פרקטית מה לעשות.

הלכות השייכות לשבת קודש

ערב שבת

מקום שמצויים קורי עכביש (כמו בחדרי הנופש בהרים, ב"באנגאלאס" וכדומה), יש להסירם לפני שבת (שו"ע אדה"ז סרס"ס ס"ב. - בדיוק לשונו, ראה מש"כ בקובץ העו"ב תתקצד).

זמן קבלת שבת לקטנים

1. קטנים שקשה להם להיות ערים בשעה שהאב חוזר בית הכנסת, אם הגיעו לגיל חינוך, יעשו הילדים קידוש מבעוד יום, יברכו על הפת ויאכלו את סעודתם. הדברים אמורים גם לגבי קעמפים שמקדימים תפילת קבלת שבת, קידוש וכו' מבעוד יום. אלא שיש להקפיד שיעשו זאת רק

לאחר פלג המנחה (כזמן הרשום בלוחות), ולא לפני כן.

אם הם הולכים לישון עוד לפני פלג המנחה, יקדשו בשבת בבוקר בנוסח קידוש הלילה (ולא יאמרו פסוקי "יום השישי...").

2. כך גם לגבי מוצאי שבת, שאם הולכים לישון לפני הבדלה, יבדילו ביום ראשון בבוקר.

מקום אכילת הסעודות

1. טוב שלא לאכול בשבת בגינה וכדומה (אם ישתמש שם עם מים - שו"ע אדה"ז סשל"ו ס"ט), ועדיף לאכול סעודת שבת בתוך הבית בגלל כמה חששות, כגון שלא לעבור ח"ו על מלאכת זורע אם יישפכו מים על עשבים וכדומה.

במקרה הצורך (שאין מספיק מקום בבית, החום מעיק וכדומה) יזהר מאוד שלא ישל במלאכות שבת או איסורים אחרים. כמו למשל, בשעה שנוטל ידיו (אפילו רק למים אחרונים) שלא ייטול בחוץ. ויש להוסיף: למרות שיש הבדל בענין זה בין מים לשאר משקין, ראוי ליזהר אף בשאר משקין (שו"ע אדה"ז סשל"ו שם).

2. מצוי שפעמים אוכלים בסמיכות לאילן או תחתיו. ולכן, יזהר לא להשתמש באילן בשבת. אין לעלות על האילן. ואפילו לא לדרוך על שרשיו אם הם גבוהים 3 טפחים מן הארץ (שו"ע אדה"ז סשל"ו ס"ה. ואפילו אם אינם גבוהים מצד אחד - עיי"ש הפרטים בזה). ואף לא לתלות עליו בגד או כובע וגם לא לנגוע בידיו בעשב השדה. אבל מותר לשבת על הדשא בשבת.

טלטול

1. אם החום גדול, מותר לאדם ללבוש בגד באופן שמונח על כתפיו, גם כאשר לא מכניס את ידיו לשרוולים.

2. אסור ללכת מחוץ לעירוב עם משקפישמש. אמנם, אם הוא אדם שמצטער הרבה מהשמש והולך תמיד עם משקפישמש יש להתיר.

3. חכמים תיקנו "עירוב חצירות". חצר שהרבה בתים פתוחים לתוכה אסור לטלטל בה עד שיערבו עירוב חצרות. דבר זה נעשה ע"י שכל בית נותן פת או שאחד מזכה עבור כולם. משתדלים לעשות זאת ע"י פת המתקיים זמן רב, כמו מצות.

בענין זה צריך להיזהר **שהבעל הבית שבביתו מונח העירוב, ימצא במקום בשבת**, או שתהיה אפשרות לטול

לצו"ג. ועדיף מהדלקת מדורה).

3. בכלל יש להיזהר מאמירה לגוי אפילו בענינים שהן מדרבגן [שלפעמים מקילים בהם], וכ"ש בענינים שהם מדאורייתא. בדבר זה יש הלכות רבות וצריך להיות בקי בהן.

הלכות השייכות לברכת הנהנין

1. ברכת גלידה: שהכל. בנוגע לברכה אחרונה: באם אוכל כזית מהגלידה בכדי אכילת פרס – מברך עליו ברכה אחרונה (ראה סברה"נ פ"ח ה"ח). האוכל גלידה בגביע ממיני דגן – אם הגביע פשוט, הרי עיקר מטרת הגביע שלא יטנפו הידים, ואינו מברך עליו (ואפילו אכל תחלה הגלידה והשאיר הגביע ואכלו לבד – ע"פ שו"ע אדה"ז דלקמן. וצע"ק ממש"כ בסרי"ב ס"ה. וראה משנה ערוכה ברכה"נ ע' שצא). אבל אם הגביע מתוק, שכוונתו ג"כ על אכילת הגביע, ומברך רק מזונות על הגביע ופותר הגלידה (ע"פ שו"ע אדה"ז סקס"ח ס"ט. וכ"כ בענינו בקצה"ש סנ"ח בבדה"ש סק"י. וראה במדריך לברכות, בסו"ס קובץ תפארת יהודא קלמן). בגביע מתוק שמברכים רק מזונות על הגביע – יש לאכול כזית שלם מהגביע עצמו בכדי לברך על המח' לכל הדעות.

2. לחמניות מזונות: כדאי להימנע מלאוכלם, כי אם בתוך הסעודה, והיינו – שיברך המוציא על כזית לחם תחלה, מכמה טעמים (כי רגיל שקובעים עליו סעודה, ואוכלים כשיעור שביעה. ואפי' אוכל פחות מד' ביצים, בשבע ממנו, אפי' בצירוף לפתן המשביע, יברך המוציא על לחם אחר (סברה"נ פ"ב ה"בג). וגם, מצד החומרא לבענ"פ בפהב"כ שנילוש בשאר משקין (שם ה"ט). ועוד ועיקר, שצע"ג לומר שג"ז בכלל פהב"כ, גם לדעת אדה"ז (שם ה"ז) דברוב מי פירות סגי (ואפי' להמקילים בתרכיז מ"פ). ואכ"מ). או שיאכל כשיעור שביעה [= כשיעור ד' ביצים, ושבע ממנו גם אם השביעה נגרמה בצירוף לפתן המשביע] ויברך עליו המוציא וברכת המזון.

3. לכתחילה אסור לעקור ממקומו בתוך הסעודה עד שיברך ברכת המזון. ואם שכח ועקר ממקומו, יחזור למקומו ויברך. כשיש לו עוד פת במקום השני, אף שלכתחילה אינו רשאי לעקור ממקומו, אינו צריך לחזור למקומו אלא יאכל מעט פת במקום שנזכר ויברך ברכת המזון לאחריו (שו"ע אדה"ז סקפ"ד ס"א. סברה"נ פ"ט ה"טז. ועיי"ש בשו"ע אדה"ז שי"א שאפילו אינו אוכל כשיעור במקום שנזכר. והושמט בסברה"נ).

אם בתחילה כשבירך המוציא היה בדעתו לגמור סעודתו במקום אחר מותר לעקור ממקומו. לפיכך נהגו הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ויושבים ומברכים במקום סיום אכילתם מפני שלכך נתכוונו מתחילה (סברה"נ פ"ט ה"ז. ועיי"ש שבאינו הולך לאכול שם, אסור).

את העירוב מביתו בשבת (ולדוגמא: שבעל הבית משאיר מפתח אצל אחד מהנמצאים במקום וכדומה).

אבל אם בעל הבית נוסע, הן אם הוא נוסע מהעיר לקאנטרי, ונמצא שבחצרו נשארו חבריו בלי יכולת גישה לעירוב, או להיפך, שנוסע מהקאנטרי למקום אחר – אם חבריו נשארו במקום באופן שלא יכולים להיכנס לביתו רק ע"י עשיית מלאכה **מדאורייתא** (שבירת הדלת וכדומה) יצטרכו הנשארים לעשות עירוב חדש. [באם בעל העירוב השאיר מפתח לביתו במקום אחר בעיר (אצל אחד מבני משפחתו וכדומה), יש מקום להקל].

אם אחד המתגוררים בחצר או בקאנטרי הוא גוי, אי אפשר לערב עמו. העצה לכך היא לשכור ממנו את רשותו שבחצר (אך אין צורך לשכור ממנו את ביתו) ואז ניתן לערב (שו"ע שש"פ"ב רס"א).

פריסת בגד רטוב

בגד או סמרטוט רטוב אסור לשוטחם ליבוש (מטעם שלא יחשדו בו כאילו כיבסה בשבת). מגבת שהשתמש בה במקוה לא ישטח אותה לגמרי ליבוש על גבי מעקה, מחיצה וכדומה, אבל להניחה בלי לשטוח לגמרי מותר (וי"א שבשטח המקוה או הבריכה מותר לשוטחה לגמרי כי שם מוכח שנרטב בגלל שניגב עצמו מהמים).

הדלקת מזגן

1. אם שכחו להדליק את המזגן בערב שבת, אסור לומר לגוי להדליק בשבת. אבל אם החום גדול מאוד וצער גדול, יש להקל. ובפרט – כשיש קטנים שמצטערים הרבה (והטעם, לפי שהכל חולים אצל חום גדול מאד, ואדרבה: י"א שבחום יש להקל יותר מבצינה – ראה שמ"ב לאאזמו"ר זצ"ל ס"צ סק"כ ולאאמו"ר הכ"מ עמ"ס ב"מ (קז, ב ד"ה הכל – ע' תתקטז). אבל להעיר משו"ע אדה"ז ששי"ג ס"ז. וי"ל. ועוד ילה"ע דמזגן שבימינו עדיף ממדורה, להשי' שאינו מה"ת. ולהעיר מצילום כת"י בקובץ תפארת יהודא קלמן ע' 142. ואכ"מ).

אבל כל זה במצב של צער גדול, אבל בשביל תענוג אסור אפילו לרמוז להפעיל מזגן.

2. במקרה הפוך: שהמזגן דולק כבר מערב שבת, ובאמצע השבת התקרר מזגן האוויר בחוץ ונהיה קר מאוד בבית, מותר לקרוא לגוי לכבות, שהכל הם כחולים אצל הקור הגדול. וגם, כשאין הקור גדול כל כך, רק שמצטער מהקור, יש להקל באמירה לנכרי לכבות מזגן (משא"כ להדליק מדורה, דאסור – אא"כ יש קטנים שמצטערים הרבה, לפי שכיבויו הוא רק שבד"ש

בד"צ דק"ק שכונת קראון הייטס

Beth Din of Crown Heights

390A Kingston Ave.

Brooklyn, New York 11213

Telephone (718) 604-8000

Fax (718) 773-0186

בי"ה, יו"ד אלול, יום ועש"ק לס' ולא יראה בד' וגוי' והי' מחניך קדוש, ה'תשע"א

לכל תושבי שכונתנו, כאן צוה ה' את הברכה, ה' עליהם יחיו

ידוע ומפורסם חומר הענין דשמירת הצניעות, שהיא מדברים העומדים ברומו של עולם, ומיסודות ועיקרי היהדות וכו', ורז"ל הפליגו בענין זה וקבעו בה מסמרות, כחמורות שבחמורות, שהמזלזלים בזה ביודעין ר"ל נקי עוברת על דת משה ודת יהודית, ודינם מפורש בדברי גדולי הפוסקים אשר מפייהם אנו חיים (ובמדה מסויימת, חמורה יותר מאכילת מאכלות אסורות, ראה ח"מ וב"ש אה"ע רס"י קטו).

ואין די באר מפי ספרים וסופרים בגודל השכר עד בלי די בזה ובבא למזהיר ולנזהר, והפכו בתוצאות החמורות ל"ע ול"ע בקצה ההפכי ח"ו, לפי שאין לך חביב לפני המקום מן הצניעות (פס"ר פמ"ה), ואין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק וכו' (יבמות סג, ב).

ובלשון הרב (גוכתי"ק – נתפרסם בכפ"ח גלי 746): "מיוסד על דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בכיו"ב – שהצרות ר"ל שיש עתה מנוער בני"י – בא (כנראה מכ"מ בספרים) מהקולות בעניני טהמשי"פ ובצניעות, ומכלל הן אתה שומע לאו – מה"ה"ן דצניעות דקמחית הביאו ז' כה"ג אתה שומע כו"י".

ועד"ז במק"א (אגרות קודש חכ"ו ע' פב): "די הפקרות און פריצות ר"ל פון א גרויסער טייל פון דער היינטיגער יוגנט האט געבראכט צו דערשיטערנדיגע טראגעדיעס אין פיל הייזער. עס איז זיכער, אז ווען די זעלבע יוגנט וואלט דערצויגען געווארן אויף די יסודות פון צניעות אין איינקלאנג מיט אונזער תורה הק', וואלטן פיל טראגעדיעס אויסגעמיטן געווארן און פיל יונגע לעבנס ניט צעשטערט געווארן".

ובהיות ומודעת זאת בארץ, שפשתה המספחת בעם, כי רבים חללים הפילה, יען כי גבהו בנות ציון וגוי', "לנהוג הנשים לילך בימי הקיץ בשוק מגולה .. דכיון שהוא ערוה לא מהני מנהג .. דמנהג זה הוא אותיות גהנם" (ח"י הצ"צ ברכות פ"ג מ"ה אות ד. ועד"ז בשו"ת הצ"צ אה"ע ח"א רס"י קלט). ויצא מבת ציון כל הדרה, ויניעו ראשם כל עוברי דרך על בת ירושלים, הזאת העיר שיאמרו וגוי'. ופירצה קוראה לגנב, ומה יעשה הבן וכו'.

ועד שמרוב ההרגל נעשה כהיתר ח"ו, כאילו הותרה הרצועה, ועד שהנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו, כי לכל העם בשגגה, שטועים ומטעים שאי"ז כ"א מילתא דחסידותא, וכיו"ב בדברי הבל שבדו מלבם –

הנה לעת כזאת, גם החלש יאמר גבור אני, להיות נוטרה את הכרמים, כרם ה' צבאות בית ישראל, ובמיוחד – "כרמי שליי", בנות ציון היקרים המסולאים בפז, בשכונת המלך, והי' מחננו קדוש.

וכפשוט, שלא לדרשה קאתינן, או להטפת מוסר ח"ו, ובפרט בחודש אלול ש"המלך בשדה .. ומקבל את כולם בספ"י" (לקו"ת פי' ראה לב, א ואילך), והזמ"ג – להרבות בשבחן של ישראל (ראה התועדויות תשד"מ ח"ד ע' 2455. ובכ"מ). אלא, על של פועל באנו, שהחובה מוטלת על כאו"א, לעשות ככל האפשרי בגופם ובממונם ובנפשם, באופן המתאים, בדרכי נועם ובדרכי שלום, להעמיד הדת על תילה, ולהחזיר עטרה ליושנה, "אז דער ענין פון צניעות דארף געשטעלט ווערן אלס איינער פון די הויפט פונקטן אין סדר היום פון פאראנטווארטלעכע אידישע קרייזן" (אג"ק שם).

ובמיוחד – להשפיע על בני הבית, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו ושמרו דרך ה', וידעת כי שלום אהלך וגוי' (ראה שו"ע אה"ע סקע"ח סכ"ב), וכן לעורר ולהשפיע בשאר מקומות המתאימים (בב"ס, בהתוועדויות, במסיבות, בחנויות וכו'), אודות חומר הענין דגילוי מקומות המכוסים ר"ל, וזכות הרבים תלוי בהם.

ובפרטיות:

• איסור גילוי שערות הראש, אפי' במשהו

• איסור גילוי השוק, והיינו – חלק התחתון של הרגל, מהברך ולמטה (ע"פ שו"ע אדה"ז סע"ה ס"א). ונוסף לזה, שאורך השמלות צ"ל באופן שתהיינה הברכיים מכוסות אפי' בשעת ישיבה, והיא מדה השוה לכל נפש ובכל מקום, ולכל הפחות

• ואיסור גילוי החזה, כולל עצם החזה שתחת הצואר.

ומכאן מודעא רבה לאורייתא, שהמוכרים בגדים פרוצים כאלו שאינם מכסים כראוי, מסייעים לדבר עבירה, וגדול המחטאיו וכו'.

ועוד ועיקר – לתמוך ביד רחבה בכל פעילות לקדם ענין הצניעות במחננו. וע"פ פס"ד רבותינו נשיאנו (סדר ברה"נ פ"ב ס"ט. שו"ע אדה"ז הל' ת"ת פ"א ס"ז. לקו"ש ח"ט ע' 346) שאפשר להשתמש בכספי מעשר לשאר מצות, עכ"פ באין ידו משגת – הנה לדעתנו, דין קדימה לענין שהזמ"ג, לתרום לצורך פעילות הנ"ל.

וברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת, "בכל ברכאן דלעילא וברכאן דלתתא בעותרא בבנין ובבני בנין" (ל' הזהר ח"ג קכז, א – לענין כיסוי הראש בשלימות). ובזכות צניעותן של נשים צדקניות (ראה התוועדויות תנש"א ח"א ע' 143), באופן ד"עוז (שלא יבושו מפני המלעיגים) והדר (באופן דמהדרין בלי פשרות והיתרים) לבושה", נזכה ל"ותשחק ליום אחרון", בגאולה האמתית והשלימה תומ"י ממ"ש.

ועל זה באנו על החתום, ובברכת כוח"ט לשטו"מ,

הרב יוסף ישעי' ברוין

חבר הבד"צ

הרב אהרן יעקב שווי

חבר הבד"צ

* ולדוגמא:

א. השתתפות ממונית להדפיס מחדש ס' כבודה בת מלך להרה"ג הר"מ שליט"א ווינער לאחר שאזל מן השוק כמה שנים (וכמענה כ"ק אדמו"ר מה"מ אליו: "חבל על כל יום שמתעכבת קריאת ולימוד ספר זה"). מס' טלפון: 917 282 7594

ב. לתמוך בארגון "בנות מלך ביחד" המתעסק בחיזוק ענין הצניעות במחננו. מס' טלפון: 641 715 3800
#5314010